

УДК 378.1:373.623

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.79.1.10>**О. В. Кондрашова**кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри філології та видавничої справи
Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського**С. О. Чередник**викладач вищої категорії
Кременчуцького льотного коледжу
Харківського національного університету внутрішніх справ**Л. В. Іванченко**викладач вищої категорії
Кременчуцького льотного коледжу
Харківського національного університету внутрішніх справ

ДИДАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

У статті зазначено, що нині системі загальної середньої освіти потрібні кваліфіковані вчителі з високим рівнем знань іноземної мови, бо країна дуже стрімко інтегрується в європейський економічний простір, і постає питання підвищення рівня іншомовної компетентності сучасної української молоді для вільного функціонування на ринку праці.

Зазначено, що проектна діяльність починає займати важливе місце в системі загальної середньої освіти, тому що вчитель школи має застосовувати засоби та методи, які ґрунтуються на співпраці і передбачають залучення учнів до спільної діяльності, яка сприяє їхній соціалізації та успішному перейманню суспільного досвіду.

Визначено основні підходи до навчання іноземної мови: комунікативно-діяльнісний підхід, свідомий пізнавальний підхід, інтуїтивно-свідомий підхід, біхевіористський підхід тощо.

Аналіз педагогічної літератури, наукових підходів до поняття «метод проектів» дав змогу визначити, що організація проектної діяльності учнів повинна бути спрямована на формування навичок самостійного здобування знань, формування визначених програмою знань і умінь з англійської мови.

Констатовано, що метод проектів є особистісно-орієнтованою технологією, яка дозволяє організувати самостійну діяльність учнів, спрямовану на вирішення завдань навчального проекту, що інтегрує в собі проблемний підхід, групові методи, рефлексивні, пошуково-дослідницькі, комунікативні методики.

Аналіз організації проектувальної діяльності з учнівською молоддю дав змогу запропонувати майбутнім учителям англійської мови основні етапи проектної технології: початковий, основний, завершальний.

Досвід підготовки майбутніх учителів англійської мови у ЗВО засвідчує, що проектна методика успішно доповнює інші види технологій навчання. Вона корисна й ефективна як для слабких, так і для сильних у навчанні студентів – майбутніх учителів англійської мови для закладів середньої освіти України.

Ключові слова: майбутні вчителі, метод проектів, англійська мова, навчання учнів англійської мови на основі методу проектів.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Нові соціально-економічні умови розвитку України та освітні реформи викликали зміну вимог до професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови, які повинні не лише володіти високою професійною та іншомовною комунікативною компетенціями, але ще і мати педагогічну майстерність вище базового рівня випускника ЗВО, самостійно здобувати нові знання, креативно мислити під час конструювання методів навчання, особливо в умовах змішаного навчання.

Аналіз наукових праць показав, що сьогодні переважає думка про те, що основною метою введення інновацій у ЗВО є створення та подальший розвиток викладачем мотивів студентів до навчання, формування умінь самоорганізації та орієнтації у моделях пошуку інформації, їх використання у певних умовах, креативності у використанні новітніх досягнень науки і техніки [1].

Нині система загальної середньої освіти потребує кваліфікованих учителів з високим рівнем знань іноземної мови та технологій її

викладання, бо країна дуже стрімко інтегрується в європейський економічний простір, і гостро постає питання підвищення рівня іншомовної компетентності сучасної української молоді для вільного функціонування на ринку праці. Знання іноземної мови, кваліфікація у відповідній галузі, професійна культура та мобільність фахівця стають сьогодні пріоритетними цінностями в умовах інформаційного суспільства [2]. Отже, суттєво підвищується значення підготовки майбутніх учителів англійської мови щодо застосування ефективних методів навчання учнів закладів загальної середньої освіти, до яких, на наш погляд, відноситься метод проектів.

Аналіз наукових джерел і публікацій.

Питанням розроблення сучасних технологій та методик навчання присвячено багато наукових праць, зокрема роботи О. Коваленко, В. Монахова, Л. Тархан, Н. Ничкало, Г. Селевка та інших.

Теоретичні засади проектної діяльності досліджували О. Безпалько, В. Гузеєва, С. Давидова, І. Єрмакова, С. Ізбаш, В. Киричук, О. Коберник, О. Леонтєв, А. Макаренко, Л. Савченко, С. Сисоєва, М. Ступницька та інші. Використання методу проектів у підготовці учителів в українській школі досліджували такі вчені, як: С. Давидова, В. Дем'яненко, Л. Кулик, В. Одарченко, А. Ткаченко та інші.

Мету, зміст та особливості проектних методик навчання іноземних мов визначено у наукових працях Е. Арванітопуло, де на основі методу проектів розроблено вправи щодо навчання окремих видів мовленнєвої діяльності, що активізують мислення студентів [3].

Згідно з аналізом наукових праць, можна виділити такі підходи до навчання іноземної мови:

- комунікативно-діяльнісний підхід, що передбачає органічне поєднання свідомих та підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземної мови одночасно з оволодінням їх комунікативно-мовленнєвою функцією (Ю. Пасов, С. Шатілов, Г. Рогова);

- свідомий пізнавальний підхід, коли слухач засвоює правила використання лексико-граматичних моделей і на їх основі здійснює конструювання висловлювань;

- інтуїтивно-свідомий підхід, що передбачає оволодіння іноземною мовою в інтенсивному режимі моделювання з наступним усвідомленням їх значення;

- біхевіористський підхід, де оволодіння іноземною мовою відбувається на основі реакцій на іншомовні стимули у навчанні.

Однак аналіз наукової літератури та практики підготовки майбутніх учителів засвідчив наявність проблематики фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови до застосування методу проектів у закладах загальної середньої освіти.

Метою статті є розгляд дидактичних аспектів фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови до застосування методу проектів у закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Аналіз наукових джерел із методики викладання показав, що одним із дієвих методів навчання сьогодні вважається метод проектів, який включає в себе сукупність дослідницьких, пошукових, проблемних методів, творчих за самою своєю суттю [4].

Термін «проект» (у перекладі з латинської «projectus») означає «кинутий вперед», а у словниках визначається як «план, задум, прообраз якого-небудь об'єкта, виду діяльності» [5].

Проектна діяльність починає займати важливе місце і в системі загальної середньої освіти, тому що вчитель школи має застосовувати засоби та методи, які ґрунтуються на співпраці і передбачають залучення учнів до спільної діяльності, сприяє їхній соціалізації та успішному перейманню суспільного досвіду.

Поглиблене вивчення методу проектів та проектних технологій у фаховій підготовці вчителів стає нагальною потребою [6, с. 57]. Анкетне експрес-опитування, проведене нами, показало, що майбутні вчителі, опановуючи програмний матеріал із різних дисциплін, не повністю розуміють його значення для своєї спеціальності, не усвідомлюють його місце і роль у загальній фаховій підготовці, неповно володіють технологічними основами застосування методу проектів під час викладання англійської мови учням шкіл.

Опанування методу проектів може допомогти майбутнім учителям англійської мови сформулювати логічну структуру з теоретичних знань, якими вони можуть вільно оперувати на практиці, без обмежень певним предметом, дасть змогу інтегрувати та комбінувати знання, отримані під час усього освітнього процесу, та здобувати необхідні нові [6, с. 19].

Вчені В. Коваль та А. Шевантаєва зазначають, що метод проектів поєднує дослідницьку і продуктивну діяльність із процесом набуття знань та вмінь, він ґрунтується на особистих інтересах. Ця технологія забезпечує реалізацію міжпредметних зв'язків та інтеграцію знань і вмінь із різних навчальних дисциплін [7, с. 56].

На думку багатьох дослідників, метод проектів є особистісно-орієнтованою технологією, яка дозволяє організувати самостійну діяльність учнів, спрямовану на вирішення завдань навчального проекту, що інтегрує в собі проблемний підхід, групові методи, рефлексивні, пошуково-дослідницькі, комунікативні методики [8, с. 30].

Проектна діяльність сьогодні – одна з форм організації роботи з учнями загальних середніх шкіл, що забезпечує досягнення освітньої та розвивальної мети навчання, бо найкраще дитина проявляє себе в діяльності: чим вона активніша,

тим багатогранніше розкривається особистість, формуються соціальні компетентності. А проектна технологія дає можливість активізувати особистісний потенціал кожної дитини, стимулювати учнів до пошуку певних проблем та шляхів їх вирішення, дає змогу педагогу створити такі умови навчально-виховного процесу, результатом якого буде позитивний індивідуальний досвід діяльності учня. Робота учня над проектом формує комунікативні навички, досвід спілкування, розвиває пізнавальні інтереси та творчі здібності; сприяє систематизації та інтеграції знань.

Аналіз педагогічної літератури, наукових підходів до поняття «метод проектів» дає змогу визначити, що організація проектної діяльності учнів повинна бути спрямована на формування навичок самостійного здобування знань, формування визначених програмою знань і умінь з англійської мови. Отже, зміст навчального матеріалу для майбутніх учителів повинен забезпечити усвідомлення, що проектна діяльність учнів під час навчання англійської мови допоможе:

- систематизувати, закріпити, поглибити отримані теоретичні знання;
- закріпити і розвинути отримані практичні уміння учнів;
- розвинути пізнавальні, творчі здібності учнів;
- розвивати здібності до саморозвитку, самовдосконалення мовленнєвої діяльності у взаємозв'язку чотирьох її видів – слухання (аудіювання), читання, говоріння й письма.

На думку американського дослідника Г. Бауна, труднощі у прийнятті іноземного мовлення зумовлені чотирма факторами [9]: 1. Фактор того, хто говорить: скільки їх – багато чи один; як швидко вони говорять; з яким акцентом вони говорять. 2. Фактор того, хто слухає: чи учасник він, чи «німий свідок» розмови; наскільки йому цікава тема розмови; наскільки глибоко він може зрозуміти зміст почутого. 3. Фактор тексту: наскільки він складний лексично, граматично, інформаційно; на які екстралінгвістичні реалії він спирається. 4. Фактор візуальної підтримки: наявність чи відсутність візуальної підтримки; які малюнки, карти, діаграми, медіаматеріали використовують для візуальної підтримки.

Під час організації навчання проектної діяльності майбутніх учителів нами запропоновано і використано класифікацію Е. Полат відповідно до типів проектів [10]:

1. Домінуюча в проекті діяльність: дослідницька, пошукова, творча, рольова, практико-орієнтована.
2. Предметно-змістовна сфера; монопроект (у межах однієї галузі знання; за типом: мовні (лінгвістичні), додаткові: географічні, історичні; міжпредметний проект (кілька дисциплін).
3. Характер координації проекту: гнучкий.

4. Характер контактів: внутрішні (серед учасників одного навчального закладу).

5. Кількість учасників проекту: особистісні (між двома партнерами), парні (між парами учасників).

6. Тривалість виконання проекту: короткострокові – вирішення невеликої проблеми), середньої тривалості (до 2 тижнів).

Як основні види проектів під час навчання учнів англійської мови було запропоновано такі:

– інформаційні проекти, що спрямовані на збір, аналіз та узагальнення інформації англійською мовою, необхідної для визначення висновків та результатів;

– творчі проекти, що спрямовані на розвиток професійної спрямованості, творчих здібностей, лінгвістичних умінь учнів;

– прикладні проекти, що мають чіткі соціальні інтереси; мають чітку структуру, сценарій, розподілені ролі.

Аналіз організації проектувальної діяльності з учнівською молоддю дозволяє запропонувати майбутнім вчителям англійської мови основні етапи проектної технології: початковий, основний, завершальний. На початковому пропонується виробити в учнів мотивацію до дослідницької роботи, оскільки особистий інтерес учнів сприяє усвідомленому підходу до виконання проекту загалом.

Темою проекту може стати об'єкт, певне дослідження, проблема або справа. Об'єкт – це насамперед предмет проекту (сутність, річ, реалія), він часто самостійно вибирається учнями. Учителю ж активізує розумову діяльність учнів як учасників проектної діяльності.

Дослідження – це коли вибраний об'єкт треба дослідити у певному напрямі. Учителю формулює запитання: що ми хочемо дізнатися про цей об'єкт? Робота при цьому має саме пізнавальний та дослідницький характер.

Проблема ж ставиться із вибраного об'єкта чи ситуації, з якими пов'язана проблема. Учителю визначає ставлення учнів до вибраної проблеми.

На етапі підготовки учнів до роботи над проектом учителю пропонується здійснити: створення ініціативної групи школярів, пошук чи вибір проблеми, низки питань, які потребують вирішення; визначення теми на предмет її необхідності й актуальності, реальності здійснення, суспільного значення; формулювання цілей та встановлення конкретних завдань; обговорення методів та засобів реалізації; збір необхідної початкової інформації; моделювання кінцевого результату; планування майбутньої діяльності; нормування робочих груп і визначення завдання для кожної; розроблення критеріїв оцінювання проекту. Принциповим тут є колективне обговорення учнями всіх рішень, що приймаються на основі узгодження їхніх інтересів, використовуючи різноманітні методи групової роботи (мозковий

штурм, виявлення альтернатив, загальне коло, вибір оптимального варіанту тощо).

Для організації основного етапу роботи учнів над проектом пропонується провести збір та аналіз інформації учнями, отриманої на основі спостережень, особистого досвіду; пошук учнями оптимального способу досягнення цілі проекту, побудову алгоритму діяльності, планування роботи; пошук свідчень, що містяться у друкованих виданнях, архівах, Інтернеті тощо; виконання запланованих кроків: спостереження, робота з літературою, анкетування, експеримент тощо.

Пропонується організувати обговорення учнями результатів роботи в групах, після чого формулюються ідеї, версії, варіанти вирішення проблеми. Висунуті учнями гіпотези перевіряються, зібрані ними матеріали готуються до захисту.

Для організації основного етапу роботи учнів над проектом учителю пропонується провести: аналіз результатів, формулювання висновків, їх коригування; оцінку якості проекту, групове обговорення, «мозкову атаку», «круглий стіл»; самостійну роботу учнів, консультації з керівником проекту; узагальнення та класифікацію зібраних матеріалів; подання результатів (лабораторна робота, творчий звіт, виготовлення ілюстративного матеріалу, схем, альбомів, газет, сценаріїв, альманаху, відеорепортажу, створення сайту тощо); презентацію, захист проекту. Під час усного захисту, що за формою нагадує процедуру обговорення наукової роботи, пропонується, щоб учні-автори представляли, обґрунтовували актуальність, значення, новизну і логіку свого проекту, відповідали на запитання слухачів та зауваження опонентів.

Досвід підготовки майбутніх учителів англійської мови у ЗВО засвідчує, що проектна методика успішно доповнює інші види технологій навчання. Вона корисна й ефективна як для слабких, так і для сильних у навчанні студентів – майбутніх учителів англійської мови для закладів середньої освіти України.

Отже, на основі проведеного наукового пошуку можемо зробити такі **висновки**: у статті розглянуто основні підходи до навчання іноземної мови, дидактичні аспекти застосування методу проектів у навчанні майбутніх учителів англійської мови. Наведено характеристику видів, етапів, особливостей застосування методу проектів під час навчання майбутніх учителів англійської мови застосування методу проектів у закладах загальної середньої освіти.

Подальшим перспективним напрямом дослідження вважаємо розгляд аспектів продуктивного навчання для розвитку креативних здібностей учнів закладів загальної середньої освіти.

Подальшим перспективним напрямом дослідження вважаємо розгляд аспектів продуктивного навчання для розвитку креативних здібностей учнів закладів загальної середньої освіти.

Список використаної літератури:

1. Безпалько О.В. Соціальне проектування : навчальний посібник. Київ, 2010. 127 с. 4.
2. Томіліна А.О. Використання системи електронного навчання Moodle при вивченні іноземної мови. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2014. Вип. 32. 2011. С. 75–80.
3. Арванітопуло Е.Г. Проектна робота з англійської мови учнів старшої школи. К. : Ленвіт, 2006. 56 с.
4. Шевченко І. Педагогічне проектування та його складові. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Педагогічні науки. 2010. № 91. С. 256–260.
5. Чернилевский Д.В. Технология обучения в высшей школе. М.: Экспедитор, 1996. 228 с.
6. Кузнецова О.В., Одарченко В.І. Метод проектів – сучасна технологія навчання в умовах Нової української школи. *VIRTUS*. 2017. № 14. С. 74–77.
7. Коваль В.О., Шевантаєва А.В. Формування екологічної компетентності майбутніх вчителів початкової школи в процесі проектної діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 2.1, т. 54.1. С. 55–58.
8. Курбатова М.Ю. Игровые приемы обучения грамматики английского языка на начальном этапе. *Иностранные языки в школе*. 2006. № 3. С. 64.
9. Ткаченко Л.І. Використання проектної технології у формуванні критичного мислення майбутнього вчителя початкової школи. *Проблеми підготовки сучасного вчителя* : збірник наукових праць. Умань : ПП Жовтий О.О., 2012. Випуск 6. Частина 3. С. 121–127.
10. Полат Е.С. Что такое проект. *Відкритий урок*. 2004. № 5–6. С. 10–17.

Kondrashova O., Cherednik S., Ivanchenko L. Didactic aspects of professional training of future English teachers to the application of the project method in general environmental institutions

The article notes that currently the general secondary education system needs qualified teachers with a high level of foreign language skills, because the country is already rapidly integrating into the European economic space and raises the issue of increasing the foreign language competence of modern Ukrainian youth to function freely in the labor market. It is noted that project activities are beginning to play an important role in the system of general secondary education, because the school teacher must use tools and methods that are based on cooperation and involve students in joint activities that promote their socialization and successful adoption of social experience. The main approaches to learning a foreign language are identified: communicative-activity approach, conscious cognitive approach, intuitive-conscious approach, behaviorist approach, etc. Analysis of pedagogical literature, scientific approaches to the concept of "project method", determined that

---

the organization of project activities of students should be aimed at developing skills of independent acquisition of knowledge, the formation of defined knowledge and skills in English. It is stated that the project method is a personality-oriented technology that allows to organize independent activities of students aimed at solving the problems of the educational project, which integrates a problem-based approach, group methods, reflective, research, communicative methods. The analysis of the organization of design activities with student youth allowed to offer future teachers of English the main stages of project technology: initial, basic, final. The experience of training future English teachers in the Free Economic Zone shows that the project methodology successfully complements other types of teaching technologies. It is useful and effective for both weak and strong students of future English teachers for secondary education in Ukraine.

Key words: *future teachers, project method, English language, teaching English students on the basis of project method.*